

วัฒนธรรมการบรรเลงดนตรีไทใหญ่ จังหวัดเชียงใหม่

ข้าคม พรประสิทธิ์

ภาควิชาดุริยางคศิลป์

คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องวัฒนธรรมการบรรเลงดนตรีไทใหญ่ จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบรรเลงดนตรีไทใหญ่ที่ปรากฏในจังหวัดเชียงใหม่และรวบรวมทำนองเพลง ผลการวิจัยพบการอ่านธรรมชาติเสียง การตีกลองกันยาว การตีกลองมองเซิง การเป่าปี่น้ำเต้า การตีตุงตม การตีสีคาบและการบรรเลงวงดนตรีที่เรียกว่าดนตรีจำไต และยังพบว่าจังหวัดเชียงใหม่มีการบรรเลงดนตรีไทใหญ่ที่มีความเข้มแข็งมากที่สุดจังหวัดหนึ่งในประเทศไทยด้วย

การศึกษาคultureการบรรเลงดนตรีไทใหญ่พบว่า การตีวงกลองกันยาวมีการใช้เครื่องกำกับจังหวะขึ้นต้นทุกครั้ง ส่วนช่วงลงจบการตีกลองกันยาวไม่ว่าจะตีด้วยวัตถุประสงค์ใดจะลงจบด้วยเสียงปิดหรือการหยุดเสียงด้วยการตีกลองบนหน้ากลองทั้งสี่ และกระสวนทำนองกลองเมื่อนำไปใช้ต่างโอกาสสามารถนำมาตี

ทดแทนกันไปมาได้ การตีกลองมอชิง มีลักษณะที่โดดเด่นคือขึ้นต้นด้วยเสียงฉาบเป็นอันดับแรกเพื่อลักษณะเสียงที่อ่อนหวาน เสียงกลองมอชิงได้แก่ “เสียงตึง” จะตีพร้อมกับเสียงมอ และลักษณะกระสวนทำนองกลองมอชิงปรากฏ 6 กระสวนหลัก การเป่าปี่น้ำเต้าพบลักษณะการเป่าทำนองยาวๆ โดยไม่มีจังหวะเข้ามาควบคุม ทำนองส่วนใหญ่ใช้เสียงทางเสียงสูงและมีการรวบเสียง การติดติ่งตุม เป็นการติดไม้ไผ่ด้วยมือขวาและมือซ้ายประกอปกันเพื่อเลียนแบบให้เกิดเป็นทำนองอย่างกลองกันยาวและกลองมอชิง โดยมือขวาจะติดยืนเป็นเสียงมอ มือซ้ายดำเนินทำนองกลอง การตีสีคาบเป็นลักษณะการกำกับจังหวะหนัก เช่นเดียวกับการตีกรับในวงดนตรีไทย เพื่อให้การบรรเลงรวมวงเกิดความหนักแน่น และเพื่อเป็นจังหวะให้กับนักดนตรีทุกคนสามารถบรรเลงได้พร้อมเพรียงกัน

การศึกษาและรวบรวมทำนองเพลงที่ปรากฏพบว่า การอ่านธรรมชาติ ถือได้ว่าเป็นภูมิปัญญาไทใหญ่ โดยผู้สูงอายุที่ได้รับการยอมรับในสังคม ใช้เป็นสื่อในการสอนคนในสังคมและเยาวชนให้เป็นคนดี การอ่านธรรมชาติมีการใช้เสียงน้อยที่สุด 3 เสียงและใช้เสียงมากที่สุดไม่เกิน 5 เสียง ทำนองส่วนใหญ่เมื่อขึ้นต้นด้วยเสียงใดจะจบทำนองสุดท้ายด้วยเสียงเดิม การดำเนินทำนองยังพบการลากเสียงไหลเป็นคู่ 2 คู่ 3 คู่ 5 และพบว่าการลากเสียงลูกตกของทำนองเพลงห้องที่ 3 การเอ็ดความ แบ่งทำนองออกเป็น 4 วรรค แต่ละวรรคมีแนวการบรรเลงแตกต่างกัน วรรคแรกจังหวะช้า วรรคที่ 2 จังหวะ “ช้า-เร็ว-ช้า” วรรคที่ 3 จังหวะเร็วขึ้น 1 เท่าตัวจากวรรคที่ 1 วรรคสุดท้ายเป็นทำนองลงจบมีลีลาคล้ายการพูดและจบท้ายด้วยการลากเสียงร้องยาว ส่วนเสียงของลูกตกวรรคที่ 1 วรรคที่ 2 และวรรคที่ 4 เป็นเสียงเดียวกันคือเสียงซอล ส่วนวรรคที่ 3 มีลูกตกเสียงที่

ทำนองดนตรีจำตอ เป็นทำนองเพลงที่เน้นเนื้อร้องเพื่อดำเนินเรื่องราวเป็นสำคัญ ดนตรีทำหน้าที่บรรเลงคลอไปกับเสียงร้องและบรรเลงรับทำนองเดียวกับการขับร้องโดยไม่เน้นการเปลี่ยนแปลงทำนองเป็นอย่างอื่น การบรรเลงมีทำนองขึ้นต้นหรือท่อนนำก่อนเข้าสู่ท่วง พบการใช้เสียงครบทั้ง 7 เสียงเรียงร้อยเป็นทำนอง ทำนองร้องจะร้องเป็นเสียงตรงไปตามคำร้องที่กำหนดในบทเพลงนั้น ไม่มีการร้องเอื้อนประกอบ หากไม่มีคำร้องจะมีการกำหนดเสียงลูกตกที่สม่ำเสมอทุกวรรคเพลง และพบลักษณะการใช้เสียงเรียงกันปรากฏทั้งเรียง 3 เสียงและเรียง 4 เสียงเป็นส่วนใหญ่

คำสำคัญ: วัฒนธรรมการบรรเลง, ดนตรีไทใหญ่, จังหวัดเชียงใหม่

Tai Yai's Musical Performing Culture in Chiang Mai Province

Kumkom Pornprasit

Department of Music,

Faculty of Fine and Applied Arts, Chulalongkorn University,
Bangkok, Thailand.

ABSTRACT

The objectives of this research on the musical culture of the Tai Yai ethnic group in Chiang Mai Province are to study the existing musical performance tradition of the Thai Yai in Chiang Mai province and to compile its melodies. The research found Tai Yai musical performance to consist of Arn Tham, Hed Khwam and the performance of Klong Kon Yao drum, Klong Mong Serng drum, Pi Nam Tao flute, Ting Tum and Sikarb rhythmic instruments as well as the performance of Jat Tai musical ensemble. It also found Chiang Mai to be one of the provinces with the most active Thai Yai musical tradition in Thailand.

The study of Tai Yai music reveals that Klong Kon Yao ensemble performance: This type of drum is used to lead and control each of the beginning rhythm. The ending rhythm of Klong Kon Yao drum performance, which is performed for whatever purpose, normally ends in an abrupt pressing of hand on the drum head. Klong Kon Yao tunes designated for different occasions can be played alternately as deemed fit. Mong Serng drum performance: The distinctive characteristic of this drum performance is its grand opening with the sweet sound of cymbals. The unique sounds of Mong Serng drum are the “Tueng” sound which is played simultaneously with the Mong sound. The performance has 6 apparent rhythmic patterns. Pi Nam Tao flute performance: This type of flute is usually played in lengthy melody in free rhythm. High and shortened pitches are used in the majority of its melodies. Ting Tum performance: This is a flicking of bamboo tubes with both hands to imitate the melodies of Klong Kon Yao and Klong Mong Serng drums. The main Mong melody is played by the right hand while the drum melodies are played by the left hand. Si Karb performance: This is a rhythmic control instrument, similar to the Krub clapper of the Thai musical ensemble, played to keep all musicians performed in unison.

The findings of Tai Yai melodies show that Arn Tham is a form of Tai Yai’s local wisdom by the elderly with social recognition through

their reading of Dharma to cultivate good characters among both adults and children of a community. A minimum of 3 pitches and a maximum of 5 pitches are used in Arn Tham. The reading begins and ends with the same pitch. The flow of the reading employs a 2nd, 3rd and 5th interval and extension of the third pivotal pitch of each phrase. In Hed Khwam, the melody is divided into 4 lines with different tune for each one. The first line is played in a slow tempo; the second in a “slow-quick-slow” tempo and the third is played in the double tempo of the first line. Phrases are normally ended with ends with a long-drawn drawl. Sol is used as the pivotal pitch in the first, second, and fourth phrases. Jat Tai musical performance: The melodies of this musical ensemble focus mainly on the song lyrics of the performance. Its primary role is to provide soft melodies for the accompaniment and support of the singing. It provides an overture to introduce the singing lyrics. Jat Tai melodies use all seven pitches. The singing melody keeps up with the lyrics of each song and no long-drawn voicing is used in this type of singing. At the section of the performance when there is no lyric the drop voicing will fall at regular rhythms for all paragraphs. The majority of Jat Tai melodies consists of consecutive pitches of three or four melodic units.

Keywords: Performing Culture, Tai Yai Music, Chiang Mai Province

บทนำ

จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดศูนย์กลางภาคเหนือของประเทศไทย ถือเป็นจังหวัดที่มีกลุ่มคนหลากหลายชาติพันธุ์อาศัยอยู่ร่วมกัน ไทใหญ่ถือเป็นชาติพันธุ์หนึ่งที่มีประชากรหนาแน่นอยู่หลายอำเภอ สำหรับอำเภอที่มีประชากรไทใหญ่จำนวนมาก 5 อำเภอได้แก่อำเภอฝาง อำเภอแม่อาย อำเภอไชยปราการ อำเภอเวียงแหงและอำเภอเชียงดาว นอกจากนี้ยังมีอำเภอเมืองเชียงใหม่ซึ่งเป็นอำเภอที่มีชาวไทใหญ่อาศัยอยู่เป็นจำนวนมากเช่นกัน และยังมีชาวไทใหญ่ตั้งบ้านเรือนประปรายตามอำเภออื่น อาทิ อำเภอแม่แจ่ม อำเภอแม่แตง อำเภอแม่วาง อำเภอแมริม อำเภอดอยสะเก็ด เป็นต้น เหตุผลที่มีชาวไทใหญ่อาศัยอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่เป็นจำนวนมากไม่น้อยกว่าชนชาติพันธุ์อื่นๆ เนื่องมาจากลักษณะทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดเชียงใหม่ได้แก่อำเภอเวียงแหง อำเภอแม่อาย อำเภอฝาง เป็นต้น มีพื้นที่ติดกับรัฐฉาน ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ ซึ่งเป็นรัฐถิ่นเดิมของชาวไทใหญ่ สันัน ธรรมธิ อธิบายว่าการอพยพของชาวไทใหญ่นั้นเพื่อหนีเหตุการณ์ความรุนแรงและสภาพความฝืดเคืองทางเศรษฐกิจของพื้นที่เดิม เดินทางมาตั้งรกรากในพื้นที่ภาคเหนือของไทย ในจังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน (สันัน 2537, 83)

การที่ประชากรไทใหญ่มายาศัยอยู่ในหลายๆ พื้นที่ของจังหวัดเชียงใหม่ ชาวไทใหญ่ได้นำศิลปวัฒนธรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตโดยเฉพาะกิจกรรมในประเพณี 12 เดือน ทำให้ปรากฏวัฒนธรรมที่มีความงดงามโดยเฉพาะด้านดนตรีและการแสดงเกิดการหลงใหลทางวัฒนธรรม ทำให้เกิดการสืบสานระเบียบวิถีการบรรเลงและการแสดง ทำนองเพลง ศิลปะการแสดง

ศิลปะไทใหญ่กลายเป็นเอกลักษณ์ทางดนตรีและศิลปะการแสดงแขนงหนึ่งที่ปรากฏในจังหวัดเชียงใหม่ด้วย โดยเฉพาะกลองกันยาว ถือเป็นกลองที่อยู่คู่กับวิถีชีวิตของชาวไทใหญ่ อาจกล่าวได้ว่ามีชาวไทใหญ่ที่ใดต้องมีกลองกันยาวที่นั่น ดังที่สา่งคำ จางยอด กล่าวไว้ในหนังสือการพ่อนนกึ่งกะหล่าว่า “การพ่อนนกึ่งกะหล่าพบเห็นได้ในงานพิธีมงคลต่างๆ ... ผู้พ่อนจะเลียนแบบกริยาท่าทางการเดิน การเต้น การกระโดดของนกและเล่นไปตามจังหวะกลองร้อง ฉาบอย่างสนุกสนาน” (สา่งคำ 2548, 6) ณรงค์ สมิทธิธรรม ยังอธิบายวิธีการตีกลองกันยาวในลักษณะต่างๆ ซึ่งเป็นแนวทางในการสนับสนุนการวิเคราะห์ทำนองกลองกันยาวในครั้งนี้ไว้ในหนังสือดนตรีพื้นบ้าน คนเมืองเหนือว่า “ด้วยคนได้นั้น มีเทคนิคในการตีกลองไม่เหมือนเราทำนทั้งหลาย คือใช้ทุกส่วนของมือ เป็นต้นว่านิ้วเคาะ ฟาด กำปั้นทุบ ตบ เอาสันมือ ฝ่ามือ ใช้มืออีกข้างประคบหน้ากลอง หรือเบรคเสียง ฯลฯ ครบเครื่องเรื่องการทำเอฟเฟ็คกลอง... ว่ากันอย่างนั้น” (ณรงค์ 2545, 67)

การดำเนินวิจัยเรื่อง “วัฒนธรรมการบรรเลงดนตรีไทใหญ่ จังหวัดเชียงใหม่” เป็นการศึกษาการบรรเลงดนตรีไทใหญ่ประเภทต่างๆ ที่ปรากฏในจังหวัดเชียงใหม่ ณ ปัจจุบัน โดยเน้นการเก็บข้อมูลภาคสนามทั้งพื้นที่ที่มีศิลปินไทใหญ่อาศัยอยู่โดยศึกษาการประสมวง ลักษณะทางกายภาพเครื่องดนตรี กลวิธีการบรรเลง การนำไปใช้ ตลอดจนจนศึกษารวบรวมรูปแบบทำนองวัฒนธรรมดนตรีที่ปรากฏนั้นๆ ด้วยการวิเคราะห์จากทำนองเพลงหรือทำนองที่สำคัญภายใต้แผนการวิจัยเรื่อง “ผู้สูงอายุกับคลังทรัพยากรภูมิปัญญาไทยด้านดนตรีไทใหญ่ ภาคเหนือ” เป็นการดำเนินการวิจัยภายใต้ทฤษฎีเรื่องระบบความคิดพื้นฐานของมนุษย์ที่มีความคล้ายคลึงกัน เพราะระบบความคิดเป็นธรรมชาติ

อย่างหนึ่งในร่างกายมนุษย์ การแสดงออกซึ่งอารมณ์ ความรู้สึกและจินตนาการ ที่ถูกถ่ายทอดออกมาเป็นเสียงดนตรีก็มีลักษณะร่วมที่คล้ายๆ กัน เป็นภาษาสากลทำให้คนในสังคมที่ต่างเชื้อชาติกันเข้าใจกันได้โดยใช้เสียง ดนตรีเป็นสื่อ ความแตกต่างในเรื่ององค์ประกอบของดนตรีตลอดจนวิธี การบรรเลงถือเป็นเอกลักษณ์ของดนตรีในถิ่นนั้นและถือเป็นวัฒนธรรมซึ่งมีการสืบทอดต่อกันมาจากบรรพบุรุษ เมื่อโลกมีการเปลี่ยนแปลงไป วัฒนธรรมการบรรเลงดนตรีอาจเปลี่ยนแปลงไปหากปราศจากการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นรูปธรรม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวัฒนธรรมการบรรเลงดนตรีไทใหญ่ จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาและรวบรวมทำนองเพลงของชาวไทใหญ่ จังหวัดเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

ดำเนินการวิจัยด้วยระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ศึกษา รวบรวมข้อมูลจากเอกสารและหนังสือที่เกี่ยวข้อง ศึกษาข้อมูลจากแหล่ง วัฒนธรรมภูมิภาค เช่น ศูนย์วัฒนธรรม ห้องสมุดประชาชน กลุ่มศิลปินใน อำเภอ ตำบลหรือหมู่บ้านที่มีชื่อเสียง ศึกษาจากห้องสมุดที่สำคัญของสถาบัน การศึกษาต่างๆ และดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องได้แก่ หัวหน้าแหล่ง วัฒนธรรม ศิลปินที่มีชื่อเสียง ศิลปินดีเด่นประจำจังหวัด ครูภูมิปัญญาไทย

บุคคลสำคัญในท้องถิ่นที่มีส่วนเกี่ยวข้องการบรรเลงดนตรีไทใหญ่ การแสดงไทใหญ่ รวมทั้งสิ้น 41 ท่าน

ผลการวิจัย

การศึกษาวัฒนธรรมการบรรเลงดนตรีไทใหญ่ จังหวัดเชียงใหม่

วัฒนธรรมการบรรเลงดนตรีไทใหญ่ที่ปรากฏได้แก่การตีกลองกันยาว การตีกลองมอเงิง การเป่าปี่น้ำเต้า การตีตึงตุม การตีสีคาบ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

การตีกลองกันยาว

กลองกันยาว เป็นเครื่องดนตรีชิ้นสำคัญมากที่สุดของชาวไทใหญ่ เชื่อกันว่าเป็นกลองศักดิ์สิทธิ์ มีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของชาวไทใหญ่มานานจนไม่สามารถบอกได้ว่าเกิดขึ้นเมื่อใด

ภาพที่ 1 การประสมวงกลองกันยาว วัดแม่ฮ้อยหลวง อำเภอแม่ฮ้อย

ภาพที่ 2 ครูสมชาย สร้างการ สล่าทำกลองกันยาวภายในวัดบ้านใหม่ปางควาย อำเภอเวียงแหง

ภาพที่ 3 กลองกันยาวบ้านพ่อเผ่าปายเมือง ลายใส อำเภอเวียงแหง

ภาพที่ 4 การประสมวงกลองกันยาวบ้านครูอ่อง ลุงทอง อำเภอเชียงดาว

กลองกันยาว หุ่นกลองส่วนใหญ่ทำจากไม้ซ้อ มีหลากหลายขนาด ส่วนมองหรือโหม่ง มีขนาดแตกต่างกันแต่มีส่วนใหญ่มีจำนวนเป็นเลขคู่ เสียงห่างกันเป็นคู่ 5 และฉาบใหญ่มีขนาดเฉลี่ย 8 – 12 นิ้วตัวอย่างขนาดและเสียงมองบ้านพ่อเผ่าปายเมือง ลายใส อำเภอเวียงเหนือ มองใบที่ 1 (ใหญ่ที่สุด) ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 24 นิ้ว เสียงเร มองใบที่ 2 ขนาด 22 นิ้ว เสียงซอล และมองใบที่ 3 ขนาด 20 นิ้ว เสียงเร มองใบที่ 4 ขนาด 18 นิ้ว เสียงซอล มองใบที่ 5 ขนาด 16 นิ้ว เสียงเร มองใบที่ 6 ขนาด 14 นิ้ว เสียงซอล และมองใบที่ 7 (เล็กที่สุด) ขนาด 12 นิ้ว เสียงเร ส่วนฉาบขนาดกลางที่ใช้ตีกำกับจังหวะเส้นผ่านศูนย์กลาง 11 นิ้วและ 12 นิ้ว

ภาพที่ 5 ครูย่น จองคอน ภาพที่ 6 กลองกันยาวบ้านครูย่น ภาพที่ 7 มองบ้านครูย่น

หลักการกำหนดจำนวนมองของศิลปินไทใหญ่ที่กล่าวกันว่าต้องเป็นจำนวนคู่ ซึ่งถือเป็นเลขมงคลและเสียงของมองมีเสียงห่างกันเป็นคู่ 5 นั้น ในจังหวัดเชียงใหม่พบว่าอำเภอเวียงเหนือถือเป็นพื้นที่ที่เครื่องดนตรีสมบูรณ์มากที่สุด โดยพิจารณาจากจำนวนมองที่มีความถูกต้องตามขนบคือเป็นเลขคู่เป็นส่วน

มากและมองมีเสียงห่างกันเป็นคู่ 5 โดยส่วนใหญ่ สำหรับเสียงและวิธีการ ตีกลองกันยาวในการบันทึกทำนองกลองกำหนดดังนี้ เสียงกะ หมายถึงการใช้ ปลายนิ้วของมือซ้ายงอนิ้วแล้วตีกดลงไปบนหน้ากลอง เสียงปี่ หมายถึงการใช้ มือซ้ายตีลงบนหน้ากลองเมื่อเสียงดังแล้วกดห้ามเสียง เสียงยุบ หมายถึงการใช้ ปลายนิ้วของมือซ้ายและมือขวางอนิ้วแล้วตีกดลงไปบนหน้ากลอง เสียงเป้ง หรือเสียงเป่ หรือเสียงเป้ง หรือเสียงเท้ง หมายถึงการใช้ฝ่ามือขวาตีลงบนหน้า กลองแล้วปล่อยมือขึ้นกลางอากาศ เสียงเป้ง จะตีแบบเดียวกับเสียงเป้งแต่ตี เบากว่าเล็กน้อยและก่อนที่จะตีเสียงเป้งด้วยมือขวาจะใช้นิ้วมือซ้ายแตะหน้า กลองไว้ก่อนแบบเบา ๆ อย่างรวดเร็ว เสียงป๊ะ หมายถึงการใช้มือขวาตีลงบน หน้ากลองด้วยเสียงดังแล้วกดมือลงทันที เสียงต๊ับ หรือเสียงปั๊บ หมายถึงการใช้ มือขวาตีลงบนหน้ากลองไม่แรงนักแล้วกดห้ามเสียงลงทันที และเสียงถึง หรือเสียงทิง หรือเสียงอิ่ง หรือเสียงโฮง เป็นการกำมือแล้วทุบลงบนหน้ากลอง ตัวอย่างกระสวนทำนองกลองกันยาวประกอบการฟ้อนนกกิ่งกะหล่ำ สาธิต โดยครูสำอาง จางยอดมีดังนี้

วรรณคดีขึ้นต้น

มอง	--- มง	--- มง	--- มง
ฉาบ	----	----	--- แสง
กลอง	----	----	----

มอง	--- มง	--- มง	--- มง	--- มง	--- มง	--- มง	--- มง	--- มง
ฉาบ	--- แชง	-แซง -แซ่	--- แชง	-แซง -แซ่	--- แชง	-แซง -แซ่	--- แชง	-แซง -แซ่
กลอง	----	----	----	----	----	----	----	----

วรรณคดี 1

มอง	--- มง	--- มง	--- มง	--- มง	--- มง	--- มง	--- มง	--- มง
ฉาบ	--- แซ่	--- แซ่	----	----	--- แซ่	--- แซ่	--- แชง	-แซง -แซ่
กลอง	--- เป้ง	--- เป้ง	----	----	--- เป้ง	--- ปู้บ	----	----

วรรณคดี 2

กลอง	--- เป้ง	กะ -- เป้ง	--- เป้ง	กะ -- เป้ง
------	----------	------------	----------	------------

วรรณคดี 3

กลอง	กะเป้งกะเป้ง	กะเป้งกะเป้ง	กะเป้งกะเป้ง	กะเป้งกะเป้ง	กะเป้งกะเป้ง	กะเป้งกะเป้ง	กะเป้งกะเป้ง	กะเป้งกะเป้ง
------	--------------	--------------	--------------	--------------	--------------	--------------	--------------	--------------

วรรณคดี 4

กลอง	----	----	--- เป้ง	กะ -- ปู้บ	----	----	--- เป้ง	กะ -- ปู้บ
------	------	------	----------	------------	------	------	----------	------------

วรรณคดี 5

กลอง	--- เป้ง	กะ -- ปู้บ	--- เป้ง	กะ -- ปู้บ	--- เป้ง	กะ -- ปู้บ	--- เป้ง	--- เป้ง
------	----------	------------	----------	------------	----------	------------	----------	----------

วรรณคดี 6

กลอง	-- กะเป้ง	--- เป้ง	-- กะเป้ง	--- เป้ง	-- กะเป้ง	--- เป้ง	-- กะเป้ง	-เป้ง - เป้ง
------	-----------	----------	-----------	----------	-----------	----------	-----------	--------------

วรรคที่ 7

กลอง	- -	กะ-ปึบ	- ละ- ปึบ	- -	กะ-ปึบ	- ละ- ปึบ	- ละ- ปึบ	- ละ- ปึบ	- ละ- ปึบ	- ละ- ปึบ
กลอง	- ละ- ละ	- ละ- ปึบ	- ละ- ละ	- ละ- ปึบ						

วรรคที่ 8

กลอง	- ละ- ละ	- ละ- เป้ง	- ละ- ละ	- ละ- เป้ง	- -	เป้ง- ละ	- เป้ง- เป้ง	- -	เป้ง- ละ	- เป้ง- ปึบ
------	----------	------------	----------	------------	-----	----------	--------------	-----	----------	-------------

วรรคที่ 9

กลอง	- -	ปึบ-ปึบ	- ปึบ- ปึบ	- -	ละ- ละ	- ละ- ปึบ	- -	ปึบ-ปึบ	- ปึบ- ปึบ	- -	ละ- ละ	- เป้ง- ปึบ
------	-----	---------	------------	-----	--------	-----------	-----	---------	------------	-----	--------	-------------

วรรคที่ 10

กลอง	- -	กะ- ปึบ	- ปึบ- ปึบ	- -	กะ- ปึบ	- เป้ง- ปึบ				
กลอง	- -	กะ- ปึบ	- ปึบ- ปึบ	- -	กะ- ปึบ	- เป้ง- -	- เป้ง- ปึบ			

วรรคที่ 11

กลอง	- -	กะ- ปึบ	- เป้ง- -	- เป้ง- ปึบ	- ปึบ- ปึบ					
------	-----	---------	-----------	-------------	------------	--	--	--	--	--

วรรคที่ 12

กลอง	-	เป้ง- -	- เป้ง- ปึบ	- เป้ง- -	- เป้ง- ปึบ					
------	---	---------	-------------	-----------	-------------	--	--	--	--	--

วรรคที่ 13 ลงจบ

กลอง	- - -	เป้ง	- เป้ง- เป้ง	- - -	เป้ง	- - -	ปึบ			
------	-------	------	--------------	-------	------	-------	-----	--	--	--

ตัวอย่างทำนองกลองกันยาวประกอบการฟ้อนโต สาธิตโดยครูตีบ ชานตา ศิลปิน
ไทใหญ่ อำเภอแม่ฮาด

วรรคขึ้นต้น (ตี 4 ครั้ง)

มอง	--- มง	--- มง	--- มง	--- มง
ฉาบ	--- แซ่	- แซ่ - วับ	- แซ่ - วับ	--- แซ่
กลอง	----	--- ปู๊ป	-- กะเป้ง	- เป้ง - ปู๊ป

วรรคที่ 2 (ตีช่วงโตเริ่มออกเดิน)

กลอง	-- กะเป้ง	- เป้ง - ปู๊ป	-- กะเป้ง	- เป้ง - ปู๊ป	-- กะเป้ง	- เป้ง - ปู๊ป
------	-----------	---------------	-----------	---------------	-----------	---------------

วรรคที่ 3 (ตีช่วงที่โตเริ่มหยุดอยู่นิ่ง ขยับตัวแต่ไม่ออกเดิน)

กลอง	-- กะปู๊ป	-- กะปู๊ป	-- กะปู๊ป	-- กะปู๊ป	-- กะปู๊ป	-- กะปู๊ป	-- กะปู๊ป	-- กะปู๊ป
------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------

วรรคที่ 4 (ตีช่วงโตเริ่มออกเดินอีกครั้ง)

กลอง	-- กะปู๊ป	- เป้ง - เป้ง	-- กะปู๊ป	- เป้ง - เป้ง	-- กะปู๊ป	- เป้ง - เป้ง
------	-----------	---------------	-----------	---------------	-----------	---------------

วรรคที่ 5 (ตีช่วงที่โตย่อขา ขยับตัวอยู่กับที่)

กลอง	-- กะปู๊ป	-- กะปู๊ป	-- กะปู๊ป	-- กะปู๊ป	-- กะปู๊ป	-- กะปู๊ป	- กะปู๊ป	-- กะปู๊ป
------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	----------	-----------

ทำนองตีคั่นกับทำนองวรรคที่ 5

กลอง	-- กะเป้ง	- เป้ง - ปู๊ป
------	-----------	---------------

วรรคที่ 6 (ตีช่วงโตเดินไปมาก่อนจบการแสดง)

กลอง	----	--- เป้ง	-- เป้ง ะ	- เป้ง - เป้ง
------	------	----------	-----------	---------------

วรรณคดี

กลอง	----	-- กะ ปูบ	--- เป้ง	- เป้ง - ปูบ
------	------	-----------	----------	--------------

ภาพที่ 8 คณะศิลปินอำเภอแม่เมาะ

บันทึกภาพ ณ วัดแม่เมาะหลวง อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ วันที่ 22 ธันวาคม 2553

ภาพที่ 9 ครูสร้างคำ จางยอด สาธิตทำตีกลองกันยาว

ภาพที่ 10 ครูเปต๊ะ ลุ่งหู่ สาธิตทำการพ้อนดาบ

ภาพที่ 11 ครูสร้างคำ จางยอด สาธิตทำพ้อนดาบ ณ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วันที่ 26 สิงหาคม 2554

ที่มาภาพ: นายปกป้อง ขำประเสริฐ

ภาพที่ 12 ครุฑนาตา ลุงโหลง สาธิตการฟ้อนค้อน

ภาพที่ 13 นักกิ้งกะหล่ำ คณะยอดแสงแลงใหม่ อำเภอเวียงแหง

ภาพที่ 14 โต การแสดง ณ วัดแม่อาয়หลวง อำเภอแม่อาয়

กระสวนทำนองกลองกันยาวที่ใช้ดีกับการแห่และการแสดงทุกประเภทสามารถจำแนกได้ 3 ประการ ประการแรก การขึ้นต้นการบรรเลงไม่ว่าจะเป็นการตีกับการแสดงใดหรือการแห่ ทำนองการรวมวงจะขึ้นต้นด้วยเครื่องกำกับจังหวะได้แก่มองและฉาบ หลังจากนั้นกลองกันยาวจึงจะตีติดตามเข้ามา ประการที่สอง ส่วนของการลงจบการตีกับการแสดงทุกประเภทจะลงจบด้วยเสียง “ปู้บ” หรือตีกลองบนหน้ากลองทั้งสิ้น และประการสุดท้าย กระสวนการดำเนินทำนองกลองกันยาวไม่ว่าจะตีเพื่อวัตถุประสงค์ใดจะไม่มีกำหนดกระสวนทำนองแยกประเภทได้ชัดเจนนัก การใช้กระสวนทำนองสามารถใช้ทดแทนกันได้

การตีกลองมองเซิง

กลองมองเซิงเป็นการตีกลอง 1 ใบ ประกอบกับมองหลาย ๆ ใบ ตีในงานบุญงานประเพณีต่างๆ ของชาวไทยใหญ่ โดยส่วนใหญ่จะมีบทบาทประกอบการ

พ็อน ทั้งนี้ด้วยเหตุผลเรื่องของสำเนียงกลองที่อ่อนหวานประกอบฉาบและมอง
บรรเลงในลีลาที่ช้ากว่ากลองกันยาว

ภาพที่ 15 การประสมวงกลองมองเซิง วัดแม่ข่ายหลวง

วัฒนธรรมการตีกลองมองเซิงมีลักษณะที่โดดเด่น 3 ประการ ประการแรก การ
รวมวงจะขึ้นต้นด้วยเสียงฉาบเป็นอันดับแรก เสียงแซ่ของฉาบเสียงแรกแสดง
ลักษณะเสียงที่อ่อนหวานเนื่องจากเสียงฉาบที่กระทบกันถี่ ๆ จะไม่หนักแน่น
อย่างเสียงมองและเสียงฉาบที่ดีสำหรับกลองกันยาว ประการที่สองพบว่าเสียง
กลองมองเซิงได้แก่ “เสียงตึง” ที่ตีพร้อมกันกับเสียงมองจะกำหนดให้ตกอยู่ใน
ตำแหน่งที่เป็น “จังหวะหนัก” ได้แก่ท้ายห้องโน้ตเพลงที่ 2 ที่ 4 ที่ 6 และที่ 8
ประการที่สามลักษณะกระสวนทำนองกลองมองเซิงปรากฏ 6 กระสวนดัง
ตัวอย่างต่อไปนี้

กระสวนทำนองที่ 1

---	--- ตึง	----	-เตอะ - ตึง
-----	---------	------	-------------

กระสวนทำนองที่ 2

--- เตอะ	-เตอะ-ตึง	--- เตอะ	-- ปู้ ตึง
----------	-----------	----------	------------

กระสวนทำนองที่ 3

---	-เตอะ-ตึง	--เตอะตึง	--เตอะตึง
-----	-----------	-----------	-----------

กระสวนทำนองที่ 4

--- ตึง	-ตึงเตอะตึง	-เตอะ-เตอะ	-ตึงเตอะตึง
---------	-------------	------------	-------------

กระสวนทำนองที่ 5

--- เตอะ	-- ปู้ ตึง	----	--เตอะตึง
----------	------------	------	-----------

กระสวนทำนองที่ 6

-- ปู้ ตึง	-- ปู้ ตึง	----	--เตอะตึง
------------	------------	------	-----------

การเป่าปี่น้ำเต้า

ปี่น้ำเต้า หรือ ปี่ฮ่อม เป็นเครื่องเป่าเก่าแก่ของชาวไทยใหญ่ ปัจจุบันเป็นเครื่องดนตรีที่เกือบจะสูญหายไปจากชาวไทยใหญ่ จากการเก็บข้อมูลภาคสนามพบศิลปินท่านหนึ่งคือพ่อครูคำ อินตา อยู่บ้านเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง สามารถ

เป่าปี่น้ำเต้าได้ พ่อครูคำอธิบายเสียงของปี่น้ำเต้ามี 6 เสียงได้แก่ ปิตรู 1 นิ้ว
ได้แก่ เสียงเร ปิตรู 2 นิ้วได้แก่เสียงโด ปิตรู 3 นิ้วได้แก่เสียงที ปิตรู 4 นิ้วได้แก่
เสียงลา ปิตรู 5 นิ้วได้แก่เสียงซอลและปิตรู 6 นิ้วได้แก่เสียงฟา

ภาพที่ 16 ปี่น้ำเต้า (ปี่ขอมสอง)

ภาพที่ 17 ปี่น้ำเต้า (ปี่ขอมสาม) เครื่องดนตรีครูสร้างคำ จางยอด
ณ โฮงเฮียนสืบสานภูมิปัญญาล้านนา จังหวัดเชียงใหม่

ภาพที่ 18 ครูคำ อินตา สาธิตการเป่าปี่ขอมสอง ณ หอแสดงดนตรี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ที่มาภาพ: นางสาวพิทยารัตน์ เฮงเจริญสิญจน์

พ่อครูคำ อินตาอธิบายว่าทำนองของปี่น้ำเต้ามีอยู่ 3 ทำนองได้แก่ ทำนอง
ล่องคองเหนือ ทำนองล่องคองใต้และทำนองหมอตอรอ โดยทั้ง 3 ทำนองจะ
เป่าติดต่อกันไป สำหรับทำนองปี่น้ำเต้าที่จะทำการบันทึกต่อไปนี้ ผู้วิจัย
ได้ทำการบันทึกจากการเป่าของพ่อครูคำ อินตา โดยใช้ขลุ่ยเพียงออเปรียบ
เทียบเพื่อหาเสียงที่ใกล้เคียงเพื่อให้การบันทึกเป็นรูปธรรมสามารถเข้าใจได้
สะดวกขึ้น

ตัวอย่างทำนองปี่น้ำเต้า (เฉพาะทำนองช่วงที่ 1 จากทำนอง 4 ช่วง)

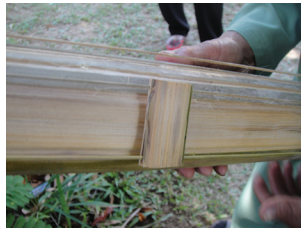
----	----	----	--- ซ	----	--- ท	- ดี่ - ท	- ซ - ฟ
----	----	----	----	----	----	----	--- ฟ
----	----	----	-- ดี่ริ	----	----	----	-- มีฟ
----	----	----	----	-- มีฟมีดี่	----	----	-- มีฟ
----	----	----	----	----	-- มีริ	ริตท-ดี่	-- มีฟ
----	----	--- ดี่	--- ริ	ดี่ท - ดี่	-- ทลซ	ล ท- ล	- ท ดี่ ริ
----	-- มีฟ	----	- ดี่ - ริ	ดี่ท - ดี่	--- ซ	-- ลทลซ	--- ฟ

จากการศึกษาทำนองการเป่าปี่น้ำเต้าทั้ง 3 ทำนองพบลักษณะสำคัญ 3 ประการ ประการแรกการดำเนินทำนองเป็นลักษณะการเป่าทำนองยาว ๆ โดยไม่มีจังหวะเข้ามาควบคุม ประการที่สองการดำเนินทำนองส่วนใหญ่ใช้เสียงทางเสียงสูง และประการที่สาม พบการรวบเสียงในการดำเนินทำนอง

การติดตั้งตุ้ม

ตั้งตุ้ม เป็นเครื่องดนตรีไทใหญ่ที่ทำจากกระบอกไม้ไผ่ด้วยการปาดผิวไม้ไผ่แนวยาวด้านหนึ่งขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 3 เซนติเมตร แล้วเจาะรูที่กระบอกไม้ไผ่ 2 รู ได้แก่ส่วนกลางปล้องที่อยู่ส่วนหัวของเครื่องดนตรีและตำแหน่งจุดกึ่งกลางกระบอกไม้ไผ่ที่ทำการปาดผิวไว้ หลังจากนั้นกรีดผิวไม้ไผ่

ขนาดประมาณ 2 มิลลิเมตรเพื่อยกทำเป็นเส้นหรือสายแล้วติด สำหรับสายที่ 1-2 จะต้องเว้นระยะห่างเพื่อทำแผงสะพานสำหรับวางมือซ้ายติดเป็นเสียงสูงต่ำหรือติดดำเนินทำนอง ส่วนอีก 2 สายนั้นมีระยะใกล้เคียงกันมีไว้สำหรับติด ยืนจังหวะหนัก ด้านบนของสายทำการหนุนด้วยหย่องที่สามารถเคลื่อนที่เพื่อให้เสียงสูงหรือต่ำได้ วิธีการติดใช้เปลือกไม้ชิ้นติดลงไปบนสายที่เกิดการกริด ผิวไม้ไผ่แล้วดึงขึ้นบนอากาศ

ภาพที่ 19 การเจาะรูตรงกลางปล้องส่วนหัว

ภาพที่ 20 แผงสะพานสำหรับติด

ภาพที่ 21 ส่วนหัวเครื่องดนตรี

ภาพที่ 22 ส่วนท้ายของเครื่องดนตรี

ภาพที่ 23 เปลือกไม้ที่ใช้ติดสาย

ภาพที่ 24 ครูอานันท์ จะลา สาธิตทำทางการติดตั้งคุม

กลุ่มสืบสานลายไตของครูสร้างคำ จางยอด ปราภฏการนำดั่งตุมมาบรรเลงกับมองกาก โดยมองกากเป็นเครื่องกำกับจังหวะทำจากไม้ไผ่เหลาคล้ายลูกอังกะลุงถือด้วยมือซ้ายและมือขวาตีเคาะจังหวะ

ภาพที่ 25 ครูสร้างคำ จางยอด สาธิตการตีตั่งตุมร่วมกับการตีมองกาก
ที่มาภาพ: นายปกป้อง ขำประเสริฐ

ตัวอย่างการตีตั่งตุมทำนองกลองกันยาว

มือขวา (แทนเสียงมอง)	--- มง	--- มง	--- มง	--- มง
มือซ้าย (ตีตทำนองกลอง)	----	--- เป้ง	--- เป้งะ	- เป้ง-เป้ง

มือขวา (แทนเสียงมอง)	--- มง	--- มง	--- มง	--- มง	--- มง
มือซ้าย (ตีตทำนองกลอง)	----	-- เป้งะ	- เป้ง-เป้ง	--- เป้งะ	- เป้ง-ยุบ

มือขวา (แทนเสียงมอง)	--- มง	--- มง	--- มง	--- มง
มือซ้าย (ตีตทำนองกลอง)	- เป้ง-เป้ง	- เป้ง-เป้ง	- เป้ง-เป้ง	- เป้ง-เป้ง

มือขวา (แทนเสียงมอง)	--- มง	--- มง	--- มง	--- มง
มือซ้าย (ติดทำนองกลอง)	- เป้ง-เป้ง	- เป้ง-เป้ง	- เป้ง-เป้ง	- เป้ง- ยุบ

มือขวา (แทนเสียงมอง)	--- มง	--- มง	--- มง	--- มง
มือซ้าย (ติดทำนองกลอง)	- เป้ง- ยุบ	- เป้ง- ยุบ	- ปะกะเป้ง	- เป้ง- ยุบ

มือขวา (แทนเสียงมอง)	--- มง	--- มง	--- มง	--- มง
มือซ้าย (ติดทำนองกลอง)	- ปะกะเป้ง	- ปะกะเป้ง	- ปะกะเป้ง	- ปะกะเป้ง

ทำนองลงจบ

มือขวา (แทนเสียงมอง)	--- มง	--- มง	--- มง	--- มง
มือซ้าย (ติดทำนองกลอง)	- เป้ง - ยุบ	- เป้ง - เป้ง	--- เป้ง	--- ยุบ

ตัวอย่างการติดตั้งตมทำนองมองเชิง (แนวซ้ำกว่าทำนองกลองกันยาว)

มือขวา (แทนเสียงมอง)	--- มง	--- มง	--- มง	--- มง
มือซ้าย (ติดทำนองกลอง)	----	----	----	----

มือขวา (แทนเสียงมอง)	--- มง	--- มง	--- มง	--- มง
มือซ้าย (ติดทำนองกลอง)	----	----	----	----

มือขวา (แทนเสียงมอง)	--- มง	--- มง	--- มง	--- มง
มือซ้าย (ติดทำนองกลอง)	----	-เตอะ - ตึง	----	-เตอะ - ตึง

มือขวา (แทนเสียงมอง)	--- มง	--- มง	--- มง	--- มง
มือซ้าย (ดีดทำนองกลอง)	----	-เตอะ - ตึง	-เตอะ - ตึง	----

มือขวา (แทนเสียงมอง)	--- มง	--- มง	--- มง	--- มง
มือซ้าย (ดีดทำนองกลอง)	-เตอะ - ตึง	-เตอะ - ตึง	----	----

มือขวา (แทนเสียงมอง)	--- มง	--- มง	--- มง	--- มง
มือซ้าย (ดีดทำนองกลอง)	-เตอะ - ตึง	-เตอะ - ตึง	-เตอะ - ตึง	-เตอะ - ตึง

มือขวา (แทนเสียงมอง)	--- มง	--- มง	--- มง	--- มง
มือซ้าย (ดีดทำนองกลอง)	----	-เตอะ - ตึง	-เตอะ - ตึง	----

มือขวา (แทนเสียงมอง)	--- มง	--- มง	--- มง	--- มง
มือซ้าย (ดีดทำนองกลอง)	-เตอะ - ตึง	-เตอะ - ตึง	----	----

ทำนองลงจบ

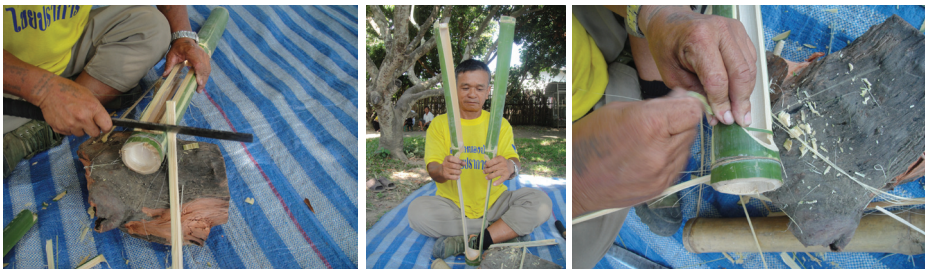
มือขวา (แทนเสียงมอง)	--- มง	--- มง	--- มง	--- มง
มือซ้าย (ดีดทำนองกลอง)	-เตอะ - ตึง	-เตอะ - ตึง	--- ตึง	--- กด

ทำนองดังตุ้ม เกิดจากการดีดไม้ไผ่ด้วยมือขวาและมือซ้ายประกอบกันเพื่อเลียนแบบทำนองกลองกันยาวและกลองมองเซิง โดยมือขวาจะดีดยืนเป็นเสียงมองทำหน้าที่คุมจังหวะ มือซ้ายดีดทำนองอย่างกลองกันยาวและกลองมองเซิงเมื่อนำมองกากซึ่งทำหน้าที่ตีเคาะจังหวะอย่างรัดโดยการขอยมือขวา 2 และ

3 พยางค์เสียงสลับกันไปทำให้เสียงของการผสมวงดังมากขึ้น ทั้งนี้อาจด้วยเสียงของดิ่งตุ้มค่อนข้างเบา การเพิ่มเครื่องกำกับจังหวะเข้าไปจะทำให้การบรรเลงมีความสนุกสนานขึ้น

การตีสีคาบ

สีคาบ หรือกรับไม้ เครื่องกำกับจังหวะพบที่อำเภอไชยปราการทำจากกระบอกลำไยผ่าครึ่งแล้วนำมาตีประกบกัน สีคาบทำจากไม้ไผ่ยาวประมาณ 36 นิ้ว เส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 3 นิ้ว นำมาผ่าข้างข้อแบบปากฉลามให้ได้โพรง 1 ด้าน อีกด้านหนึ่งทำการปาดไม้ในลักษณะเดียวกันแล้วปาดตกแต่งให้เรียบทั้ง 2 ด้าน ผ่ากระบอกลำไยผ่าจากด้านบนให้แยกเป็น 2 ชิ้นแล้วนำผิวไม้ไผ่มัดช่วงท้ายเพื่อไม่ให้แตกง่ายขณะบรรเลง

ภาพที่ 26 การปาดไม้ไผ่

ภาพที่ 27 การผ่ากระบอกลำไยให้แยกออกจากกัน

ภาพที่ 28 การใช้ผิวไม้ไผ่มัดช่วงท้าย

รูปแบบทำนองสี่คาบ

สี่คาบ จะตีจังหวะหนักเพื่อกำกับจังหวะทั่วไป โดยกระสวนจังหวะดังนี้

--- X	--- X	--- X	--- X	--- X	--- X	--- X	--- X
-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

กระสวนจังหวะสี่คาบ เป็นลักษณะการกำกับจังหวะหนักเหมือนกับการตีกรับในวงดนตรีไทยแสดงให้เห็นว่าดนตรีของไทยใหญ่มีความใกล้เคียงกับไทยมาก โดยจะต้องมีเครื่องกำกับจังหวะหนักเพื่อให้การบรรเลงรวมวงเกิดความหนักแน่นและทำให้นักดนตรีบรรเลงได้พร้อมเพรียงกัน

การศึกษาและรวบรวมทำนองเพลงของชาวไทใหญ่ จังหวัดเชียงใหม่

การอ่านธรรมชาติ

การอ่านธรรมชาติ ศิลปะการเผยแพร่คำสอนด้วยการเรียงร้อยภาษาให้เป็นทำนองของชาวไทใหญ่ ภาษาไทใหญ่มีคำแรกเรียกว่า “ฮอลีก” คำว่า ฮอ หมายถึง การอ่าน คำว่า ลิก หมายถึงหนังสือ เมื่อนำมารวมกันจึงแปลว่าการอ่านหนังสือ ส่วนอีกคำหนึ่งเรียกว่า “ถ่อมลิก” คำว่า ถ่อม หมายถึงการฟัง เมื่อนำมารวมกับคำว่า ลิก จึงหมายถึงการฟังหนังสือ การอ่านธรรมชาติถือว่า เป็นภูมิปัญญาไทใหญ่โดยผู้สูงอายุที่ได้รับการยอมรับในสังคมเข้ามามีบทบาทเป็นผู้อ่านธรรมชาติ ทำหน้าที่นำภูมิปัญญาดังกล่าวเป็นสื่อในการสอนคนและเยาวชนในสังคมให้เป็นคนดี ครุสันทน์ ต๋า จองแหลง ปราชญ์ไทใหญ่ อำเภอดอยสะเก็ด อธิบาย

ว่า “การอ่านธรรมเป็นเรื่องตำนานพระพุทธเจ้า เรื่องเกี่ยวกับศาสนา ต่างจาก
 เอ็ดความ ผู้ที่จะอ่านธรรมได้ต้องเป็น จเร หรือ เจเร สั่งสอนอบรม ให้คนอยู่
 ในศีลในธรรม” (สุนันตา จองหลวง, สัมภาษณ์ 21 ธันวาคม 2553) ครูสุนันตา
 เก็บสะสม “ปืบสา” หรือที่เรียกว่า “พับสา” ที่เขียนเรื่องราวพระพุทธประวัติ
 ไว้เป็นจำนวนมากเพื่อบอหรือให้เจเรนำไปใช้อ่านหนังสือ เพื่อสั่งสอนผู้คนใน
 ชุมชน

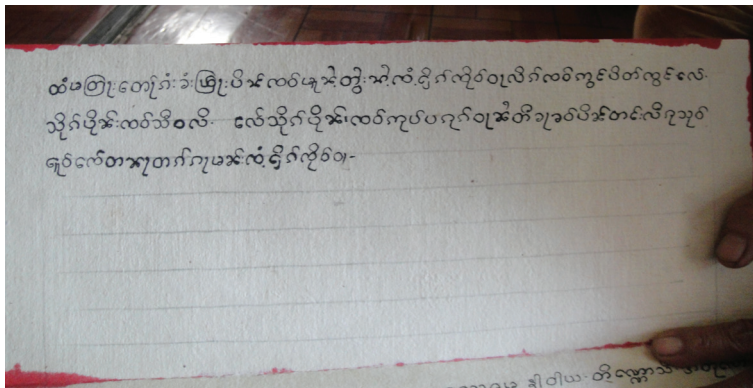

ภาพที่ 29 การอ่านธรรม
 ที่มาภาพ: วัดใหม่หมอกจ้าม อำเภอมะนวย

ภาพที่ 30 ครูสุนันตา จองหลวง
 ภาพที่ 31 ตัวอย่างกระดาษสาพับของครูสุนันตา จองหลวง

ภาพตัวอย่างกระดาษสาข้างต้น ภาพกลางเป็นปกหนังสือเขียนด้วยภาษาไทย ใหญ่จำนวน 2 บรรทัด บรรทัดแรกอ่านว่า “ตั้งหน้าหลัก” แปลว่าสารบัญ บรรทัดที่ 2 อ่านว่า “อ่องแปดเป็ง” แปลว่าบทสวดพาหุง

ภาพที่ 32 ตัวอย่างหนังสือที่เขียนไว้ที่กระดาษสาสำหรับจระอ่านธรรม

จากตัวอย่างภาพกระดาษสาข้างต้นมีคำอ่านว่า “ธรรมะตะราต่อเจ้าหนูในจำ หิกจื่อหว่า หลิกเจ้าอ่องแปดเป็ง เลิกปิ่นเจ้าสัวะลี แหล่เลิกปิ่น เจ้าอุปคุต ตางหลิกุโส โหเจตนา ตักก่ามันจ้ำหิกจื่อว่า พ่อเฒ่าสุนันต่า” โดยมีคำแปลว่า ตำนานประวัติพระพุทเจ้า เป็นการสวดพาหุง เป็นประวัติพระสิวลี สุตท้าย เป็นประวัติพระอุปคุต ทำให้เจอเอาไว้อ่านโดยพ่อเฒ่าสุนันต่า (คำอ่านโดยครู สุนันต่า จองแหลง เขียนคำอ่านและแปลโดยครูประเดิม ส่างเสน) (สุนันต่า จองแหลง, สัมภาษณ์ 21 ธันวาคม 2553)

คุณครูตีบ วงปา ศิลปินไทใหญ่ อำเภอฟางอธิบายว่าเสียงการอ่านธรรมมีจำนวน 6 เสียงได้แก่ เสียงธรรมดา เสียงม้าเดิน เสียงนกบิน (ภาษาไทยใหญ่ เสียงนกตู้ หวิน หมายถึงนกบินขึ้นบินลง) เสียงหล่อลงกุง (หมายถึงเสียงลงห้วย) เสียง

ตอลิต (หมายถึงเสียงเหมือนปีโดยมีเสียงสูงเสียงต่ำสลับกัน) และเสียงขึ้น
การใช้เสียง 6 เสียงร่วมกันในการอ่านเนื้อหาบทเดียวกันนั้น ภาษาไทใหญ่เรียกว่า
“น้ำความโหลงสามกั้ว” (ตีบ วงปา, สัมภาษณ์ 21 ธันวาคม 2553) และ
ครูศรีมิ พงศาสกุล จเรไทใหญ่ อําเภอฟาง อธิบายว่าทำนองธรรมมีอยู่ด้วยกัน
3 ทำนองได้แก่ ทำนองหลังก่าโหลงหรือทำนองใหญ่ ทำนองที่สองเรียกว่า
ทำนองหลังก่ากลางหรือทำนองกลาง และทำนองที่สามเรียกว่าทำนอง
หลังก่าปลายหรือทำนองปลาย (ศรีมิ พงศาสกุล, สัมภาษณ์ 20 ธันวาคม 2553)

ตัวอย่างทำนองหลังก่าโหลง หรือทำนองใหญ่

วรรคที่ 1

- - - วิ	- สะ - หยั่น	- สะ ปี ยุต	ตะหยั่น - โต	(หยุดเสียง)
- - - ดั	- ซ - ซ	- ซ ซ ดั	ซ ซ - ซ	

วรรคที่ 2

- - - สัฟ	- พ้อ - แก่น	- เต้า - อู๋	- อั่น - หลั่น	- เป็น - หยั่น
- - - ซ	- ดั - ฟ	- ซ - ดั	- ซ - ซ	- ซ - ฟ
- ตัว - ซ้าม	- ป๊ะ - เต็ง	- ซาว - ปี	- สุ่ง - กุง	- ตัว - ตั้ง
- ซ - ซ	- ดั - ฟ	- ซ - ดั	- ฟ - ฟ	- ฟ - ฟ
- บัว - เหลือ	- กุ่น - ปุ่น	- หน้า - ค้า	- ป้า - ล้า	(ลากเสียง)
- ฟ - ดั	- ฟ - ฟ	- ซ (หยุด) ดั	- ดั - ดั	- - - -

(การบันทึกทำนองใช้ขลุ่ยเพียงออเทียบเคียงเสียงเพื่อแสดงแนวทำนองเพลงเท่านั้น)

จากการศึกษาทำนองการอ่านธรรมชาติทำนองหลังท่าโหลง ทำนองหลังท่ากลาง และทำนองหลังท่าปลาย ทำนองเสียงธรรมชาติ ทำนองเสียงม้าเดิน ทำนองเสียงนกบิน ทำนองเสียงห่อลงกุง ทำนองเสียงตองลิตและทำนองเสียงขึ้น พบลักษณะเฉพาะ 4 ประการ ประการแรกพบว่ามีการใช้เสียงอย่างน้อยที่สุด 3 เสียงและใช้เสียงมากที่สุดไม่เกิน 5 เสียง สำหรับเสียงที่ใช้เป็นหลักได้แก่ เสียงโดและเสียงซอล ประการที่สอง ทำนองการอ่านธรรมชาติส่วนใหญ่เมื่อขึ้นต้นด้วยเสียงใดมักจบทำนองสุดท้ายด้วยพยางค์เสียงเดิม แสดงการจบที่สมบูรณ์ เนื่องจากการลงจบด้วยเสียงแรก ประการที่สาม พบการลากเสียงไหล เป็นคู่ 2 คู่ 3 และคู่ 5 และประการสุดท้ายพบลักษณะการลากเสียงลูกตกของทำนองเพลงห้องที่ 3 โดยทำนองหลังท่าโหลง ซึ่งเป็นทำนองใหญ่นั้นมีลักษณะการลากเสียงสู่เสียงสูง ณ ห้องที่ 3 เป็นส่วนใหญ่ ได้แก่เสียงโดสูงสำหรับทำนองหลังท่ากลางและทำนองหลังท่าปลาย มีลักษณะการใช้เสียงระดับกลางได้แก่เสียงฟา ซอล ลา ณ ห้องที่ 3 เป็นส่วนใหญ่

การเห็ดความ

การเห็ดความ หรือ เห็ดความ หมายถึงการพูดความหรือร้องความ สามารถร้องคนเดียวหรือร้องโต้ตอบกันระหว่างชายหญิงคล้ายการร้องลำตัด ผู้ฟังจะฟังเนื้อหาหรือฟังการร้องโต้ตอบกัน ครูสุนันตา จองแหลง ปราษฎ์ไทใหญ่ อำเภอดง จังหวัดเชียงใหม่อธิบายว่า “การเห็ดความ มันเป็นเรื่องรัก เรื่องแปง เรื่องคนบ่าว คนสาว” (สุนันตา จองแหลง, สัมภาษณ์ 21 ธันวาคม 2553) ผู้เห็ดความเรียกกันว่า หมอความ (หมอความจะมีศักดิ์น้อยกว่าจเรที่ทำหน้าที่อ่านธรรมชาติ) ครูทองคำ ลุงอุจ จเรไทใหญ่ ชาวเมืองกลางเคอ รัฐชาน อธิบาย คำ

ว่า ความ หรือ ความ หมายถึงเรื่องราวที่พูดออกไป เสียงที่เปล่งออกไป ความ หรือเรื่องราวที่จะพูดแบ่งออกเป็น 3 ประเภทเรียกว่าความล่องคง ความหยอบย่อน (การดันสด) และความปานแซง เป็นลักษณะทำนองอย่าง ลิเก (ทองคำ ลุงอุง, สัมภาษณ์ 22 ธันวาคม 2553)

การเอ็ดความนั้น แม้ว่าจะเป็นการร้องโต้ตอบระหว่างชายหญิง แต่ปัจจุบัน ภูมิปัญญาดังกล่าวไปอยู่กับผู้สูงอายุมากกว่าเยาวชนด้วยสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป อำเภอฟางและไชยปราการนิยมเอ็ดความในงานประเพณี งานปอยส่างลอง การทำบุญที่วัดจะมีเจ้าภาพเชิญไปร้องที่บ้านหรือที่วัด พ่อเฒ่าแสนหวี มัด ศิลปินไทใหญ่ อธิบายว่าการเอ็ดความมีการกำหนดแนวการร้องมีความแตกต่างกันทุกระลอก โดยเฉพาะทำนองความหยอบย่อน เป็นลักษณะการร้องด้วยเนื้อร้องแบบสั้นๆ เป็นคำเดียว มีรูปแบบทำนองเป็น 4 แนว วรรคที่ 1 แนว ซ้ำ กำหนดทำนองให้เนื้อร้องอยู่ห่างกัน 1 คำต่อ 1 ห้องโน้ตไทย วรรคที่ 2 แนว “ซ้ำ – เร็ว – ซ้ำ” วรรคที่ 3 แนวเร็วขึ้น 1 เท่าตัวจากทำนองวรรคที่ 1 และวรรคสุดท้ายเป็นทำนองลงจบลีลาคล้ายการพูดความจบด้วยการลากเสียงร้องยาว ความหยอบย่อนกำหนดเสียงลูกตกของวรรค 1 วรรค 2 และ วรรค 4 เป็นเสียงลูกตกเดียวกันได้แก่เสียง “ซอล” ส่วนวรรคที่ 3 เปรียบเหมือนท่อนแยกเปลี่ยนเสียงลูกตกเป็นเสียงที่ สรุปลเสียงลูกตกคือ “ซอล – ซอล – ที – ซอล” (แสนหวี มัด, สัมภาษณ์ 23 ธันวาคม 2553) ตัวอย่างทำนองความหยอบย่อนของพ่อเฒ่าแสนหวี เป็นการร้องด้วยเนื้อร้องบอกรักสาว เมื่อมาพบกันแล้ว บอกความรู้สึกในใจที่มีต่อกันดังนี้

ทำนองช่วงที่ 1

- - - หม่อง	- - - ลูก	- - - นา	- - - เจ็ด	- - - ลูก	- - - วัน
- - - ฟ	- - - ฟ	- - - ซ	- - - ล	- - - ล	- - - ซ

- - - ป้าย	- - -	- - - อย่า	- - -	- - - ฮุก
- - - ฟ	- - -	- - - ร	- - -	- - - ม

ทำนองช่วงที่ 2 วรรคที่ 1

- - - จู้	- ฮัก - จู้	- เป้ง - เป้ง	- เหน - ไหล	- - - หม่าน	- - - หม่าน
- - - ม	- ฟ - ม	- ซ - ฟ	- ฟ - ม	- - - ด	- - - ด

- - -	- เป็ก - แก่น	- แม่น - ยาน	- นา - เฮา	- ฮัก - หนัง	- หน่า - -	- ก่าม - -	- ผ่าน - -
- - -	- ล - ฟ	- ซ - ล	- ซ - ล	- ล - ฟ	- ฟ - -	- ร - -	- ร - -

--- หม่าน	- - - เตะ	- ก่า - ไน	- ใจ - เหล่	- มา - หาน	- - - ต่อ	- - - เล็ก
- - - ร	- - - ฟ	- ซ - ซ	- ซ - ซ	- ฟ - ฟ	- - - ร	- - - ม

อำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่มีการนำเครื่องดนตรีที่นำมาประกอบการ
 เฝ้าความด้วย เครื่องดนตรีที่นำมาประสมวงได้แก่ ระนาดเหล็ก (ปัดตะนา)
 ตอยฮอฮอร์น กลองและฉาบ

ภาพที่ 33 ระนาดเหล็ก ภาพที่ 34 ตอยยอฮอว์น ภาพที่ 35 การตีกลอง

ทำนองจำดไต

ทำนองจำดไต เป็นการบรรเลงดนตรีประกอบการแสดงลิเกจำดไตของชาวไทใหญ่ เพื่อนำเสนอเรื่องราวทั้งด้านชาดกทางพุทธศาสนา วรรณคดี และเรื่องราวพื้นบ้านที่ผูกขึ้นเพื่อเป็นการสั่งสอนเยาวชนให้เติบโตเป็นคนดี เน้นการนำเสนอฉาก เครื่องแต่งกายที่มีความสวยงาม สำหรับเครื่องแต่งกายนั้น จะถูกเลือกให้เหมาะสมกับเรื่องราว หากเป็นเรื่องวรรณคดีหรือชาดกจะมีการแต่งกายไปตามลักษณะของตัวละครในเรื่องราวนั้น ๆ หากเป็นเรื่องที่ผูกขึ้นเพื่อสะท้อนภาพสังคมหรือเพื่อสั่งสอนเยาวชน อาจมีการแต่งกายแบบเรียบง่ายตามวิถีชีวิตปกติ พ่อเฒ่าปายเมือง ลายใส ปราชญ์ไทใหญ่ จังหวัดเชียงใหม่ อธิบายความเป็นมาของลิเกจำดไตว่ามีการบันทึกเรื่องราวไว้ในหนังสือชื่อ “ปู่สอนหลาน” (ปายเมือง ลายใส, สัมภาษณ์ 11 มกราคม 2554)

ภาพที่ 36 คณะเจ้าดง แลงปิ่นอ่อน อำเภอเชียงดาว

ภาพที่ 37 ป้ายคณะยอดแสงแลงใหม่

ภาพที่ 38 ครุฑยืน จองแหง (ขวามือภาพ) นายมู่หลังตะะ ฟังบุญ (ซ้ายมือภาพ)
หัวหน้าและรองหัวหน้าคณะยอดแซงแลงใหม่ อำเภอยางแขวง

ภาพที่ 39 คณะจ๊าดไต กลุ่มสืบสานลายไต อำเภอเมือง
บันทึกภาพ ณ หอแสดงดนตรี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วันที่ 26 สิงหาคม 2554
ที่มาภาพ: นายปกป้อง ขำประเสริฐ

จากการเก็บข้อมูลภาคสนามการแสดงลิเกจ๊าดไต 3 คณะได้แก่ คณะจ๊าดแข
แลงปิ่นอ่อน อำเภอเชียงดาว คณะยอดแขแลงใหม่ อำเภอเวียงแหงและกลุ่ม
สืบสานลายไต อำเภอเมือง พบการประสมวงดนตรีคล้ายคลึงกันโดยมีเครื่อง
ดนตรีได้แก่ มอแง (ข้องแงง) ปัดตะนา (ระนาดเหล็ก) ตอรอง (ตอยอฮอรัน)
ปี่ลม กลอง 1 ชุด และชุดกำกับจังหวะได้แก่ จี ฮอก แสง สำหรับกลุ่มสืบสาน
ลายไตไม่ได้นำปี่ลมเข้ามาประสมวงเนื่องจากทางคณะขาดคนเป่าปี่ได้

ภาพที่ 40 ปัดตะนา

ภาพที่ 41 มอแง

ภาพที่ 42 ตอยยอฮอร์น คณะยอดแสงแลงใหม่

ภาพที่ 43 เป็ลม

ภาพที่ 44 ท่าตีกลองชุด

ภาพที่ 45 จี๋ ฮอก แสง คณะยอดแสงแลงใหม่

ภาพที่ 46 วงดนตรีประกอบการแสดงลิเกจ๊าดไต คณะจ๊าดแสง แลงป็นอัน

ตัวอย่างเนื้อร้องและทำนองเพลงขึ้นใหญ่ใหม่สูงเมืองโต สาธิตทำนองโดย
คุณครูสำอาง จางยอด

ท่อน 1

เนื้อร้อง ขึ้นใหญ่ใหม่สูงเมืองโต ที่ไฮเก้าโกจ้อ
คำแปล การขึ้นต้นของรัฐบาล ตามประวัติศาสตร์มี 9 เมืองอยู่ร่วมกัน
เนื้อร้อง หอจะงานขึ้นปานจี้แสงโมม เหล่สำป่าสะต้า
คำแปล พระราชวังประดับประดาด้วยอัญมณี ในลักษณะพระราชวัง 3 ฤดู
เนื้อร้อง สู้พะสุรัมมะส่อยยอดจีจี้แนง แต่งโหมยลม
คำแปล ยอดของพระราชวังเสียดขึ้นไปในท้องฟ้า
เนื้อร้อง โจมฮักใหญ่ใหม่ไฟไฟหลีม่วนชุดสัน
คำแปล ทุกคนมีความยินดี มีความชื่นชมและมีความสุขกับสิ่งที่ชาวไตมี

ท่อน 2

เนื้อร้อง ยักมุงจาหล่าม หน่ามสองกะนาน ถูลานแจกปัก ไม้ลักแหล้ม
สูงใหญ่ตามุงโดยหัน
คำแปล กลับมาดูหมายเลข 2 ซึ่งเป็นตัวแทนของเสือ ในนามสัตว์มงคล
ของชาวไทใหญ่
เนื้อร้อง มั่นป้อเสือละลายกายก้อนกิม เสือหน่ามจันทรัม จ้า เปิดก็ มีดิน
เหน่จัมฮิม
คำแปล มั่นเป็นพ่อเสือลายพาดกลอน นามธรรมของเสือคือหมายเลข 2
ซึ่งมีพระจันทร์ส่องอยู่เคียงข้างกับพวกเรามาโดยตลอด
เนื้อร้อง มั่นจ๋อยโนส่อ สอนลูกไตเก้า ไฮใหม่ใสจิ้นคั่นหลี
คำแปล ทำให้เมื่อเราตื่นขึ้นมา แล้วทำการสอนลูกหลานในบ้านเมืองให้ดีขึ้น

ท่อน 3

เนื้อร้อง เขาไ้เข้าเป็นไ้หม่าน สางผ่านซื่อโยอะเมียว หน้อยหลาน
สีกจาผี

คำแปล เรานี้เป็นคนไทใหญ่ ที่พระอินทร์พระพรหมเป็นผู้สร้างขึ้น

เนื้อร้อง หลีแต่ หลีแต่ กัมไนไต ไ้คิ่นจิ้นมันปางต่ามา

คำแปล ดีแท้ ดีแท้ เวลานี้เราได้เป็นคนที่มีหูตากว้างมากขึ้น

เนื้อร้อง แป๊กคะจาก่านสางหม่าน เจื้อตั้น ส้มคิ่นอีกฮึดฮ้องจ้อดไ้จุนลา

คำแปล กลับมาสร้างพลังให้เกิดขึ้นอีกครั้งหนึ่งในอาณาจักรของเรา

เนื้อร้อง เปียฮิกหม่านจ้อย บั่นอะเมียวหน้อย ไ้คิ่นหลี

คำแปล ทำให้คนอื่นรับรู้ว่พวกเราม่พลัง ทำให้เชื้อชาติของเราดีต่อไปใน
อนาคต

(เนื้อร้องและคำแปล โดยครูสำอางค์ จางยอด)

ทำนองเพลง ท่อน 1

ทำนองนำร้อง

--- ล	--- ท	--- ซ	- ฟ - ม	--- ล	- ท - ซ	- ซ - ฟ	- ฟ - ม
--- ฟ	- ม - ร	- ล - ท	- ด - ร				

ร้องวรรคที่ 1

----	--- ขึ้น	--- ใหญ่	--- ใหม่	--- สูง	--- เมือง	--- ไ้
----	--- ท	--- ล	--- ล	--- ท	--- ม	--- ม

--- ที่	--- ไฮ	--- แก้ว	--- โโก	--- จ้อ
--- รี่	--- รี่	--- ดี่	--- ท	--- ล

ดนตรีรับ

----	--- ดี่	- ท - ล	----	--- ท	--- มี่	--- มี่
--- รี่	--- รี่	--- ดี่	--- ท	--- ล		

ร้องวรรคที่ 2

----	--- หอ	----	--- จะ	---งาน
----	--- ท	----	--- รี่	--- มี่
--- ขึ้น	--- ปาน	--- จี่	---แสง	--- โมม
--- ดี่	--- ท	--- ล	--- ท	--- รี่

ดนตรีรับ

----	--- ท	----	--- รี่	--- มี่
--- ดี่	--- ท	--- ล	--- ท	--- รี่

ร้องวรรคที่ 3

----	--- เหล่	--- ส่า	--- ป่า	--- สะ	--- ต้า	----
----	--- ล	--- ล	--- ล	--- ท	--- มี่	----

--- ฐั	--- พะ	--- สุ	--- รัม	--- มะ	--- ส่อย	--- ยอด
--- มั	--- มั	--- มั	--- ล	--- มั	--- ล	--- ท
--- จั	--- จั	--- แנג	--- แต่ง	--- โหมย	--- ลม	
--- รุ	--- มั	--- ท	--- ล	--- ท	--- รุ	

ดนตรีรับ

---	--- ล	--- ล	--- ล	--- ท	--- มั	---
--- มั	--- มั	--- มั	--- ล	--- มั	--- ล	--- ท
--- รุ	--- มั	--- ท	--- ล	--- ท	--- รุ	

ร้องวรรณคดี 4

---	--- โจม	---	--- ฮัก	ใหญ่-ใหม่	ไฟ-ไฟ
---	--- ล	---	--- ท	--- ฟ	--- ม
--- หลี	--- ม่วน	--- ชุด	--- ส้น		
--- ล	--- ท	--- ฟ	--- ม		
--- หลี	--- ม่วน	--- ชุด	--- ส้น	--- ยา	--- ละนอ
--- ซ	--- ล	--- ฟ	--- ม	--- ฟ	--- ม-ร

ดนตรีรับ

--- ล	--- ท	--- ฟ	--- ม	--- ล	--- ท	--- ฟ	--- ม
-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

--- ซ	--- ล	--- พ	--- ม	--- พ	- ม - ร
-------	-------	-------	-------	-------	---------

ท่อน 2

ร้องวรรคที่ 1

----	--- ยัก	--- มุ่ง	--- จา	--- หล้าม	--- หนาม	--- สอง	--- กะ	--- นาน
----	--- มี่	--- รั	--- มี่	--- ล	--- ล	--- ท	--- รั	--- มี่

--- ญี่	--- ลาน	--- แจก	--- ปัก
--- ล	--- มี่	--- รั	--- มี่

--- ไม้	--- ลัก	--- แหล่ม	--- ลุง	--- ใหญ่
--- ฟี่	--- รั	--- ดี่	--- ท	--- ล

--- ตา	--- มุ่ง	--- โตย	--- หั้น
--- ท	--- ดี่	--- ท	--- ล

ดนตรีรับ

----	--- มี่	--- รั	--- มี่	--- ล	--- ล	--- ท	--- รั	--- มี่
------	---------	--------	---------	-------	-------	-------	--------	---------

--- ล	--- มี่	--- รั	--- มี่
-------	---------	--------	---------

--- ฟี่	--- รั	--- ดี่	--- ท	--- ล
---------	--------	---------	-------	-------

--- ท	--- ดี่	--- ท	--- ล
-------	---------	-------	-------

รื่องวรรณคดีที่ 2

----	--- มั่น	--- ป้อ	--- เสื่อ	--- ละ
----	--- มี่	--- มี่	--- ต้ม	--- ท

--- ลาย	--- ก่าย	--- ก้อน	----	--- กิม
--- มี่	--- ท	--- ล	--- ท	--- รี่

ดนตรีรับ

----	--- มี่	--- มี่	--- ต้ม	--- ท
------	---------	---------	---------	-------

--- มี่	--- ต้ม	- ท - ล	- ซ - ล	- ท - รี่
---------	---------	---------	---------	-----------

รื่องวรรณคดีที่ 3

----	--- เสื่อ	--- หน้าม	--- จั่น	- ทะ - ร่ม
----	--- รี่	--- ล	--- ล	- ท - ล

--- จ้า	--- เปิด	--- กี่	--- มี
--- มี่	--- ล	--- ท	--- มี่

--- ตื่น	----	--- เหน้	--- จ้ม	--- อิม
--- รี่	--- ท	--- ล	--- ท	--- รี่

ดนตรีรับ

----	--- รี่	--- ล	--- ล	- ท - ล
------	---------	-------	-------	---------

--- มั	--- ล	--- ท	--- มั
--------	-------	-------	--------

--- รี่	--- ท	--- ล	- ซ - ล	- ท - รี่
---------	-------	-------	---------	-----------

รื่องวรรคที่ 4

----	--- มั่น	----	--- จ้อย	--- โน	--- ส่อ
----	--- ล	----	--- ท	--- ฟ	--- ม

--- สอน	--- ลูก	--- ไต	--- แก้ว	--- ไฮ	--- ใหม่
--- ฟ	--- ล	--- ดั	--- ท	--- ฟ	--- ม

--- ไส	--- จั๊น	--- คีน	--- หลี
--- ล	--- ท	--- ฟ	--- ม

--- ไส	--- จั๊น	--- คีน	--- หลี	--- ละ	--- นอ
--- ซ	--- ล	--- ฟ	--- ม	--- ฟ	- ม - ร

ดนตรีรับ

--- ล	--- ท	--- ฟ	--- ม
-------	-------	-------	-------

--- ฟ	--- ล	--- ดั	--- ท	--- ฟ	--- ม
-------	-------	--------	-------	-------	-------

--- ล	--- ท	--- ฟ	--- ม
-------	-------	-------	-------

--- ซ	--- ล	--- ฟ	--- ม	--- ฟ	- ม - ร
-------	-------	-------	-------	-------	---------

ท่อน 3

ร้องวรรคที่ 1

----	--- เฮา	--- ไน้	--- เข้า	--- เป็น
----	--- มั	--- มั	--- รื	--- ท

--- ไต	--- หม่าน	--- สาง	--- ผ่าน	--- ซื่อ
--- มั	--- ล	--- ท	--- ล	--- ท

--- โย	--- อะ	--- เมียว	--- หน้อย	--- หลาน	--- ลี๊ก	--- จา	--- ผี
--- มั	--- รื	--- รื	--- ล	--- ท	--- ดั	--- ท	--- ล

ดนตรีรับ

----	--- มั	--- มั	--- รื	--- ท
------	--------	--------	--------	-------

--- มั	--- ล	--- ท	--- ล	--- ท
--------	-------	-------	-------	-------

--- มั	--- รื	--- รื	--- ล	--- ท	--- ดั	--- ท	--- ล
--------	--------	--------	-------	-------	--------	-------	-------

ร้องวรรคที่ 2

----	--- หลี	----	--- แต้
----	--- ท	----	--- มั

--- กัม	--- ไน้	--- ไต	--- ลูก	--- ไต้	--- โล
--- มั	--- มั	--- มั	--- มั	--- มั	--- รื

--- คีน	--- จิ้น	--- มีน	--- ป่าง	--- ตำ	--- มา
--- รั	--- ดั	--- ท	--- ล	--- ท	--- รั

ดนตรีรับ

----	--- ท	----	--- มั		
--- มั	--- มั	--- มั	--- มั	--- มั	--- รั
--- รั	--- ดั	--- ท	--- ล	- ซ - ล	- ท - รั

ร้องวรรคที่ 3

----	--- แป็ก	--- คะ	--- จา	--- กำน	
----	--- มั	--- มั	--- มั	--- ล	
--- สาง	--- หมำน	--- เจื้อ	--- ตีน		
--- ท	--- ล	--- ท	--- มั		
--- สั้ม	--- คีน	--- อิก	--- ฮึด	--- ฮ้อง	--- จัอด
--- รั	--- รั	--- ล	--- รั	--- มั	--- ล
--- โต	--- จุน	--- ลา			
--- ดั	--- ท	--- มั รั			

ดนตรีรับ

----	--- มั	--- มั	--- มั	--- ล
------	--------	--------	--------	-------

--- ท	--- ล	--- ท	--- มี่
-------	-------	-------	---------

--- รี่	--- รี่	--- ล	--- รี่	--- มี่	--- ล
---------	---------	-------	---------	---------	-------

- ท - ตี่	--- ท	- มี่ - รี่
-----------	-------	-------------

ร้องวรรณคดี 4

----	--- เปีย	----	--- ฮิก	--- หม่าน	--- จ้อย
----	--- ล	----	--- ท	--- ฟ	--- ม

--- บั้น	--- อะ	--- เมียว	--- หน้อย	--- ไต	--- ไล้	--- คีน	--- หลี
--- ฟ	--- ล	--- ฟ	--- ม	--- ล	--- ท	--- ฟ	--- ม

--- ไต	--- ไล้	--- คีน	--- หลี	--- ละ	--- นอ
--- ซ	--- ล	--- ฟ	--- ม	--- ฟ	- ม - ร

ดนตรีรับ

--- ล	--- ท	--- ม	- ฟ - ม	--- ฟ	--- ล	--- ฟ	--- ม
-------	-------	-------	---------	-------	-------	-------	-------

--- ล	--- ท	--- ฟ	--- ม
-------	-------	-------	-------

--- ซ	--- ล	--- ฟ	--- ม	--- ฟ	- ม - ร
-------	-------	-------	-------	-------	---------

ทำนองจำไต พบลักษณะสำคัญ 6 ประการ ประการแรกพบว่าทำนองการขึ้นต้น หรือท่อนนำก่อนเข้าสู่บทร้อง ทั้งเพลงขึ้นใหญ่ใหม่สูงเมืองไตและเพลงอ่องหย่าอ่องจงเป็นการดำเนินทำนองอย่างเดียวกัน แสดงให้เห็นการ ไม่

เครื่องครัดเรื่องของการปรับเปลี่ยนทำนองเพลง หากแต่นั่นเรื่องของ คำร้อง เป็นสำคัญ ประการที่สองพบว่าการใช้กลุ่มเสียงเพื่อการดำเนินทำนองมีการใช้เสียงครบทั้ง 7 เสียงเรียงร้อยเป็นทำนอง ซึ่งมีความแตกต่างไปจากดนตรีพื้นบ้านประเภทอื่นที่มักชัดเจนเรื่องการใช้กลุ่มเสียง 5 เสียงดำเนินทำนองเป็นส่วนใหญ่ ประการที่สาม พบระเบียบวิธีการดำเนินทำนองของทำนองเพลง จ้าตไตมีการร้องนำ และดนตรีรับทำนองเดียวกับทำนองการ ขับร้องนั้นอีกครั้งหนึ่ง สำหรับประเด็นนี้พิจารณาเห็นว่าเป็นการพักเสียง ร้อง เนื่องจากทำนองเพลงจ้าตไตนั้น นิยมร้องด้วยเสียงสูงเป็นส่วนใหญ่ เพราะฉะนั้นนักร้องต้องใช้พลังในการขับร้องมาก เมื่อดนตรีรับทุกคำร้อง ย่อมทำให้นักร้องสามารถร้องได้สะดวกมากยิ่งขึ้น ประการที่สี่ พบการดำเนินทำนองร้องจะเป็นทำนองที่ร้องแบบตรง ๆ กล่าวคือเป็นการร้องเสียงตรง เสียงเดียวไปตามคำร้องที่กำหนดในบทเพลงนั้น ไม่มีการร้องเอื้อนประกอบหากไม่มีคำร้อง ประการที่ห้า พบว่าการดำเนินกระสวนทำนองเพลงทุก วรรคมีการวางเสียงลูกตกที่สม่ำเสมอ โดยวรรคแรกมักใช้ลูกตกเสียงลา วรรคที่ 2 – 3 จะมุ่งไปสู่เสียงลูกตกสุดท้ายที่เสียงสูงได้แก่ เสียงเรสูง เป็น ส่วนใหญ่ แต่เมื่อเป็นวรรคสุดท้ายจะพบว่าเสียงของลูกตกมาสู่เสียงต่ำ โดยกำหนดอย่างสม่ำเสมอ ลักษณะเช่นนี้ทำให้การดำเนินทำนองมีความคลี่คลาย ประการสุดท้ายพบลักษณะการใช้เสียงเรียงกันรูปแบบ 3 เสียงและเสียงเรียงกันรูปแบบ 4 เสียงเป็นส่วนใหญ่ในการดำเนินทำนอง ส่งผลให้ทำนองเพลงมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย มีความสัมพันธ์เกี่ยวโยงเรียงกัน แสดงออกถึงความมีระเบียบของคนไทใหญ่ที่เน้นความเรียบง่าย เรียบร้อย ไม่โลดโผน ถือเป็นภูมิปัญญาของผู้สูงอายุที่ทำการถ่ายทอดสืบต่อกันมาจนปรากฏในปัจจุบัน

สรุป

จากการดำเนินวิจัยเรื่องวัฒนธรรมการบรรเลงดนตรีไทใหญ่ จังหวัดเชียงใหม่ ปรากฏดนตรีและการแสดงที่เข้าไปมีบทบาทในวิถีชีวิตคนไทใหญ่โดยเข้าไปเกี่ยวข้องกับประเพณีในวิถีชีวิตได้แก่การตีกลองกันยาว การเข้าไปมีบทบาทในด้านการอบรมสั่งสอน ได้แก่การแสดงลิเกจ๊าดไตและเข้าไปมีบทบาทในเรื่องของความบันเทิง ได้แก่การฟ้อนมองเซิง การฟ้อนดาบ ฟ้อนมือ ฟ้อนนก ฟ้อนโต และการเป่าปี่ลม สำหรับการเป่าปี่น้ำเต้า ถือเป็นวัฒนธรรมดนตรีที่กำลังจะสูญหายไป นับได้ว่าไทใหญ่เป็นชาติพันธุ์ที่มีความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมที่ร่วมอาศัยอยู่พื้นที่เดียวกับคนไทยอย่างแยกไม่ออก และชาวไทใหญ่ยังเป็นตัวอย่งที่ดีของการเป็นพุทธศาสนิกชนที่มีความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง สะท้อนได้จากงานปอยส่างลอง งานปอยออกหว่า งานปอยพระธาตุ ที่มีการนำเงินที่เก็บมาทั้งปีเพื่อการทำบุญบำรุงพระพุทธศาสนา

จากการดำเนินการวิจัยมีข้อเสนอแนะในเรื่องของการทำวิจัยสืบเนื่อง หากมีการดำเนินการวิจัยในพื้นที่รัฐฉาน โดยเฉพาะรัฐฉานเหนือซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมไทใหญ่มากที่สุด ในสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ จะทำให้เกิดความชัดเจนและความกว้างขวางทางวิชาการเรื่องวัฒนธรรมไทใหญ่อีกระดับหนึ่ง

บรรณานุกรม

กระทรวงมหาดไทย กระทรวงศึกษาธิการและกรมศิลปากร. 2542. *วัฒนธรรม พัฒนาการ 3 ทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญา จังหวัด เชียงใหม่*. คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุใน คณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จัดพิมพ์เผยแพร่เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคล เฉลิมพระชนมพรรษา 6 รอบ 5 ธันวาคม 2542. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

ตีบ ซานตา, หัวหน้าคณะจำดไต อำเภอมะออย จังหวัดเชียงใหม่. สัมภาษณ์, 22 ธันวาคม 2553.

ตีบ วงปา, จเรอ่านธรรม อำเภอลำปาง จังหวัดเชียงใหม่. สัมภาษณ์, 21 ธันวาคม 2553.

ณรงค์ สมิตธรรม. 2545. *ดนตรีพื้นบ้าน คนเมืองเหนือ*. เอกสารชุดลำปาง ศึกษา ลำดับที่ 3 สำนักศิลปวัฒนธรรม สถาบันราชภัฏลำปาง. ลำปาง: จิตวัฒนธรรมพิมพ์.

ทองคำ ลุงอุง, หมอความเห็ดความ อำเภอลำปาง จังหวัดเชียงใหม่. สัมภาษณ์, 22 ธันวาคม 2553.

ปายเมือง ลายใส, ศิลปินอาวุโสไทใหญ่ อำเภอย่างแขง จังหวัดเชียงใหม่. สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2554.

มู่หลังตะ พิงบุญ, รองหัวหน้าคณะจำดไต อำเภอย่างแขง จังหวัดเชียงใหม่. สัมภาษณ์, 22 ธันวาคม 2553.

ย่น จองกอน, หัวหน้าคณะจำดไต อำเภอยีงดาว จัังหวดัยีงใหม่. สัฆภาษณั, 13 มกราคม 2554.

ศรัมิ พงศาสกุล, ปราชญ์ไทใหญ่ อำเภอยีงดาว จัังหวดัยีงใหม่. สัฆภาษณั, 20 ธันวาคม 2553.

สนัน ธรรมธิ. 2537. *พ่อนเซิง: อธิพิลที่มีต่อพ่อนในล่านนา*. ยีงใหม่: โรงพิมพ์สันติภาพพริ้นท์.

ส่างคำ จางยอด, หัวหน้ากลุ่มสืบสานลายไต อำเภอยีงเมืองจัังหวดัยีงใหม่. สัฆภาษณั, 5 กรกฎาคม 2554.

_____. 2548. *การพ่อนนกกิงกะหล่า*. โฮงเฮียนสืบสานภูมิปัญญาล่านนา จัดพิมพ์. ยีงใหม่: บริษัทนพบุรีการพิมพ์.

_____. สัฆภาษณั, 7 กรกฎาคม 2554.

สุนันตา จองแหลง, ปราชญ์ไทใหญ่ อำเภอยีงแม่อย จัังหวดัยีงใหม่. สัฆภาษณั, 21 ธันวาคม 2553.

แสนหวี มัด, ศิลปินไทใหญ่อาวุโส อำเภอยีงไชยปราการ จัังหวดัยีงใหม่. สัฆภาษณั, 23 ธันวาคม 2553.

